

Sosiaali- ja
terveysministeriö

”Etsivä terveydenhuolto”

Outi Äyräs-Blumberg
Neuvotteleva virkamies
6.9.2024

Hyviä uutisia!

Hallitusohjelman kirjauksia:

”Tavoitteena on painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja apua sekä ennaltaehkäisyä”

”Mahdollistetaan tekoälyn käyttö sosiaali- ja terveydenhuollossa esimerkiksi työvuorosuunnittelussa, ennaltaehkäisyssä, oma- ja itsehoidossa sekä palvelu- ja hoitotoiminnassa”

”Käytetään (sote-)tietoa asiakkaiden palvelutarpeen ennakointiin ja varhaiseen puuttumiseen”.

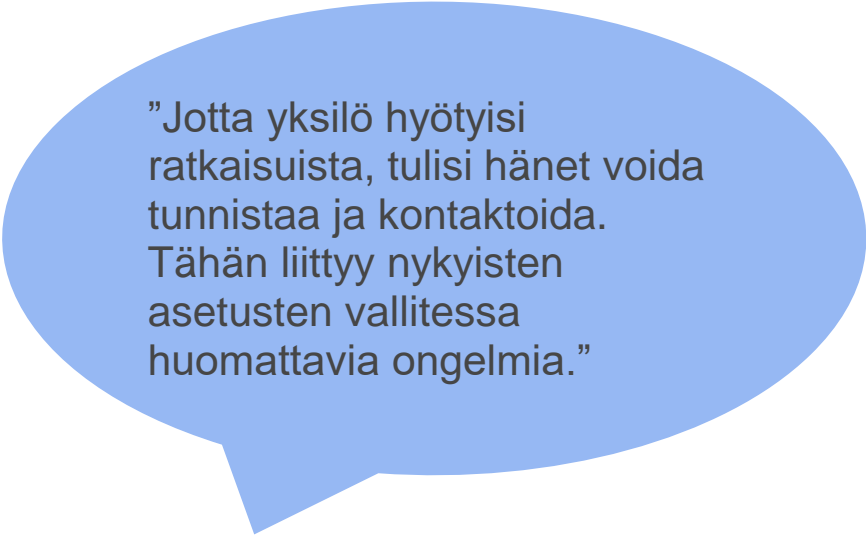
STM:n kysely

- *Kysely yksilön palvelutarpeen ennakointiin liittyvistä toimintamalleista ja niissä hyödynnettävistä teknologioista sosiaali- ja terveydenhuollossa*
- Toteutettiin alkukevällä
- Vastaajina hyvinvointialueita ja muita terveydenhuollon toimijoita
- Tulokset
  - Yksilön palvelutarvetta ennakoivaa toimintaa, joka perustuu teknologiaan, oli terveydenhuollossa käytössä noin 41 % kyselyyn vastanneista.
    - Sosiaalihuollossa selvästi vähemmän
  - Noin 87% kyselyyn vastanneista oli halukkaita ottamaan käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollon yksilön palvelutarvetta ennakoivia teknologioilla tuettuja toimintamalleja.
  - Hyvinvointialueilla käytössä esim. *TerveysHyötyarvio*-työkalu

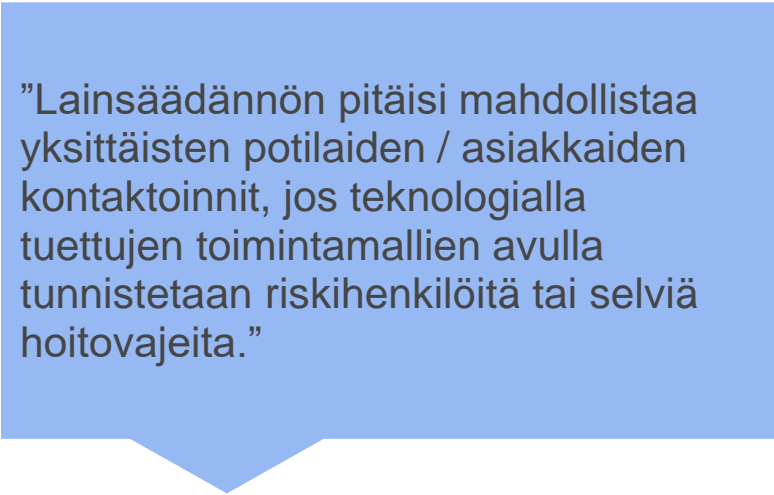

Miksi ennakoivaa toimintaa ei ole käytössä?

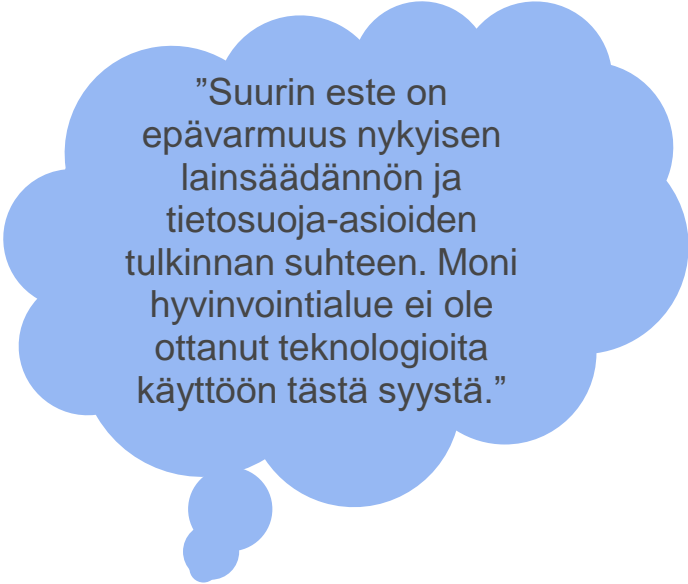
- Yksityisyyden suoja
- Tietosuoja
- Tietoturva
- Tietojen yhdistäminen, toisiokäyttö ja tietojen vertailu
- Pääsy tietoihin
- Lainsäädäntö ja sen tulkinta

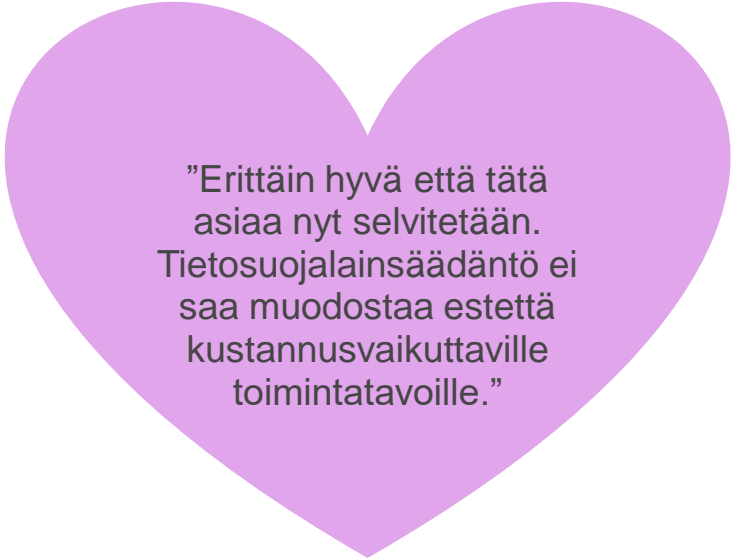
"Jotta yksilö hyötyisi ratkaisusta, tulisi hänet voida tunnistaa ja kontaktoida. Tähän liittyy nykyisten asetusten vallitessa huomattavia ongelmia."

"Lainsäädännön pitäisi mahdollistaa yksittäisten potilaiden / asiakkaiden kontaktointit, jos teknologialla tuettujen toimintamallien avulla tunnistetaan riskihenkilöitä tai selviä hoitovajeita."

"Suurin este on epävarmuus nykyisen lainsäädännön ja tietosuoja-asioiden tulkinnan suhteen. Moni hyvinvointialue ei ole ottanut teknologioita käyttöön tästä syystä."

"Erittäin hyvä että tätä asiaa nyt selvitetään. Tietosuojalainsäädäntö ei saa muodostaa estettä kustannusvaikuttaville toimintatavoille."

”Back to basics”

- Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäminen
  - Hyvinvointialueet, Helsingin kaupunki, HUS-yhtymä
  - Kukin on rekisterinpitäjä sen järjestämisvastuulle kuuluvassa toiminnassa syntyneille sosiaali- ja terveydenhuollon asiakas- ja potilastiedoille
- Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittely
  - Terveydenhuollon toimintayksiköissä saa käsitellä palvelunantajan rekisteriin kuuluvia potilaan hoidon toteuttamisen kannalta välttämättömiä potilastietoja salassapitosäännösten estämättä
  - Rekisterinpitäjien välillä luovutuslupa, jota saa rajata kielloin (paitsi Uudellamaalla kiello-oikeus)
- Toisiolaki: säädetään sote-tietojen käytöstä toissijaisiin tarkoituksiin

On meillä vähän pohdittavaa...

Tunnistettuja kysymyksiä

- Automaattinen päätöksenteko
- Hoitosuhde
- Terveystieteiden tehtävä
- Potilaan oikeus kieltäytyä

Automaattinen päätöksenteko

- Apulaistietosuoja-valtuutetun päätökset potilastietojen käsittelystä hoidon toteutumisen seurannan ja hoitovajeiden tunnistamisen tarkoituksessa.
  - Toisessa päätöksessä arvioitu Terveystietojärjestelmä-työkalua, toisessa vastaavanlaista työkalua
- Molemmissa päätöksissä apulaistietosuoja-valtuutettu katsoi, että käsittelyssä syntyi automatisoituja yksittäispäätöksiä niiden henkilöiden kohdalla, joihin ei oteta analyysin johdosta yhteyttä, koska ne vaikuttavat ”oikeusvaikutuksia vastaavalla merkittävällä tavalla häneen” (TSA 22 art)

Hoitosuhde

- Asiakastietojen käsittelyn perusteena on oltava tietoteknisesti varmistettu asiakas- tai hoitosuhde tai muu asiakkaan sosiaali- ja terveystalvelun järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvä tehtävä. (Astl 9 §)
- Kuinka kauan hoitosuhde on voimassa?
- Oikeuskirjallisuus: hoitosuhde päättyy silloin, kun potilas ei enää käytä terveydenhuollon palveluja eli kun hän on esimerkiksi täysin parantunut taudistaan eikä hänen terveydentilansa enää vaadi edes seurantaa.

Terveystenhuollon tehtävä

- Terveystenhuoltolain 24 § 1 mom 4 kohta

Hyvinvointialueen on järjestettävä alueensa asukkaiden sairaanhoitopalvelut. Sairaanhoitopalveluihin sisältyvät:

4) erityistä tukea, tutkimusta ja hoitoa tarvitsevan potilaan terveysongelmien varhainen tunnistaminen, hoito ja jatkohoitoon ohjaaminen.

- Perustelut (v. 2010): Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan sairaanhoitopalveluja ovat myös erityistä tukea, tutkimusta tai hoitoa tarvitsevan potilaan terveysongelmien varhainen tunnistaminen ja hoitoon ohjaus. Ajoissa hoidon piirin pääsy voi viivästyttää tai ehkäistä pitkään kehittyvien sairauksien puhkeamista. Käytännössä sähköisen potilastietojärjestelmän avulla on mahdollista tunnistaa ne terveyskeskuksen potilaat, joilla on esimerkiksi korkea sydän- ja verisuonitautien kokonaisriski ja kutsua heidät vastaanotolle.

HUOM: sääntely ajalta ennen tietosuoja-asetusta

- Kustannukset palvelujärjestelmälle?

Potilaan oikeus kieltäytyä

- Tulisiko potilaalla olla oikeus etukäteen kieltäytyä potilastietojensa käsittelystä ”etsivän terveydenhuollon” tarkoituksessa?
- Vai tulisiko potilaan voida kieltäytyä vasta siinä vaiheessa, kun häneen otetaan yhteyttä?
- Potilaslaki:
  - Potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon.
  - Potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan.

Pieni katsaus ulkomaille

- Ruotsissa on käytössä digitaalisia sovelluksia, joiden avulla potilastiedoista voidaan koostaa laatuindikaattoreita, joita voidaan käyttää perusterveydenhuollon laadun parantamiseen sekä *yksittäisen potilaan hoidon korjaamiseksi*.
- Norjassa potilastietoja tarkastelemalla voidaan havaita *hoitoa tarvitsevia potilaita*, mikäli sitä pidetään tarpeellisena hoidon laadunvarmistuksen kannalta.
- Tanskassa digitaalisessa terveysstrategiassa *terveysongelmien ennaltaehkäisy* on yksi viidestä ydinkohdasta.
- Espanjassa potilasasiakirja sisältää tiedon *potilaan terveyden heikentymisriskistä* ja lääkäri voi käyttää tätä tietoa hoidon mukauttamiseksi potilaan tilanteeseen.

Tätä kohti pyrimme!

Tavoitteena on mahdollistaa sosiaali- ja terveydenhuollon painopisteen siirto korjaavista palveluista kohti varhaisempaa tukea ja ennaltaehkäisyä perusoikeuksia kunnioittaen.

KIITOS!

outi.ayras-blumberg@gov.fi

Sosiaali- ja
terveysministeriö